
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 351.823.1

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.2>

Вольська О.М.

доктор наук з державного управління, доцент,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5047-4579>

Volkska Olena

State Higher Educational Institution
«Kherson State Agrarian University»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ CURRENT PROBLEMS OF REGULATION OF AGRARIAN SECTOR OF THE STATE ECONOMY

В статті вирішується важливіша проблема сьогодення, яка пов'язана з визначенням місця сучасної держави у процесах регулювання складових економічної системи, до яких належить аграрний сектор. В сучасній науковій літературі висвітлення цього питання можна побачити у працях відомих вчених, але ця проблема поки ще не знайшла свого остаточного вирішення. За допомогою наукових методів пізнання, в роботі приводяться докази необхідності державного регулювання аграрного сектора шляхом застосування механізмів: політико-правового, організаційного та економічного. Політико-правовий механізм відповідає за реалізацію програм та нормативно-правових актів, за його допомогою можна визначити тип державного регулювання аграрного сектору. Реалізація організаційного механізму державного регулювання здійснюється на основі визначення цілей державного регулювання: підвищення рівню продовольчої безпеки аграрного сектору регіону; забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємств; ефективний соціально-економічний розвиток сільських територій; відтворення і підвищення ефективності використання ресурсів; підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції регіону; забезпечення агропродовольчого ринку державною фінансовою підтримкою. Ефективне функціонування економічного механізму забезпечується його складовими: планування, організація, мотивація, контроль. Ці складові містяться у Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. В роботі підсумовується гіпотеза про те, що чим кращі умови зростання економіки, що створені державними органами влади, тим менше потрібно державі втручатися в економічні процеси і навпаки, коли держава створює перешкоди, що заважають повноцінному стабільному економічному розвитку тоді державне регулювання перетворюється на управління з економічними та адміністративними методами впливу. В результаті чого економіка втрачає ринкові важелі, що приведе до зниження рівня життя населення.

Ключові слова: державне регулювання економіки, аграрний сектор, механізми, нормативно-правовий механізм, організаційний механізм, економічний механізм.

В статье предложен вариант решения проблемы, связанной с определением современного государства в процессах регулирования составляющих экономической системы, к которым относится аграрный сектор. В современной научной литературе освещение этого вопроса можно увидеть в работах известных ученых, но эта проблема пока еще не нашла

своего окончательного решения. С помощью научных методов познания, в работе приводятся доказательства необходимости государственного регулирования аграрного сектора путем применения механизмов: политико-правового, организационного и экономического. Политико-правовой механизм отвечает за реализацию программ и нормативно-правовых актов, с его помощью можно определить тип государственного регулирования аграрного сектора. Реализация организационного механизма государственного регулирования осуществляется на основе определения целей государственного регулирования: повышение уровня продовольственной безопасности аграрного сектора региона; обеспечение платежеспособности и ликвидности предприятий; эффективный социально-экономическое развитие сельских территорий; воспроизводство и повышение эффективности использования ресурсов; повышение уровня конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции региона; обеспечения агропродовольственного рынка государственной финансовой поддержкой. Эффективное функционирование экономического механизма обеспечивается его составляющими: планирование, организация, мотивация, контроль. Эти составляющие содержатся в Концепции Государственной целевой программы развития аграрного сектора экономики на период до 2020 года. В работе суммируется гипотеза о том, что чем лучше условия роста экономики, созданные государственными органами власти, тем меньше нужно государству вмешиваться в экономические процессы и наоборот, когда государство создает препятствия, мешающие полноценному стабильному экономическому развитию тогда государственным регулированием превращается в управление по экономическим и административным методам воздействия. В результате чего экономика теряет рыночные рычаги, приведет к снижению уровня жизни населения.

Ключевые слова: государственное регулирование экономики, аграрный сектор, механизмы, нормативно-правовой механизм, организационный механизм, экономический механизм.

The article addresses the more important problem of the present, which is connected with determining the place of the modern state in the processes of regulation of the components of the economic system to which the agricultural sector belongs. In the current scientific literature, the coverage of this issue can be seen in the writings of famous scientists, but this problem has not yet found its final solution. Using scientific methods of cognition, the paper presents the evidence of the need for state regulation of the agricultural sector through mechanisms: political, legal, organizational and economic. Emphasis is placed on assessing the effectiveness of state regulation of the agricultural sector based on the implementation of state mechanisms. The political and legal mechanism is responsible for the implementation of programs and regulations, with the help of which it is possible to determine the type of state regulation of the agricultural sector. The implementation of the organizational mechanism of state regulation is carried out on the basis of defining the goals of state regulation: improving the level of food security of the agricultural sector of the region; ensuring the solvency and liquidity of enterprises; effective socio-economic development of rural areas; playback and increase resource efficiency; increasing the level of competitiveness of agricultural products in the region; provision of the agri-food market with state financial support. The effective functioning of the economic mechanism is ensured by its components: planning, organization, motivation, control. These components are contained in the Concept of the State Target Program for the Development of the Agricultural Sector for the Economy until 2020, which is proved by the necessary analysis. The paper concludes that the better conditions created by state authorities in which the economy grows, the less the state has to interfere with economic processes and vice versa, when the state creates obstacles, the economy loses stability and state regulation becomes management with economic and administrative ones. methods of influence. As a result, the economy will lose market weights, which will reduce the standard of living of the population.

Key words: state regulation of the economy, agricultural sector, mechanisms, regulatory and legal mechanism, organizational mechanism, economic mechanism.

Постановка задачі. Державне регулювання дуже складний та усебічний процес, якій розглядається як головний при спрямуванні на економічні процеси у державі, тому що роль державних органів влади є головною при створенні сприятливих умов для розвитку виробничих галузей економіки національного господарства, до таких безумовно належить аграрний сектор.

Державне регулювання завжди було ключовим фактором розвитку аграрного сектору, адже від дій держави всередині країни і формування міжнародних відносин

багато в чому залежить вектор розвитку цього важливішого сектору економіки. Він об'єднує різні галузі національного господарства. Саме цей комплекс визначає рівень життя населення, соціально-економічний розвиток країни, національну продовольчу безпеку, забезпечення продуктами харчування, а переробну промисловість – сільсько-господарською сировиною. Переважно в аграрному секторі здійснюється вирішення продовольчої проблеми. Таким чином, він є основним елементом економіки і повинен мати першорядний розвиток.

Під державним регулюванням аграрного сектору мається на увазі вплив органів державної влади на темпи виробництва і реалізації шляхом видання відповідних законодавчих норм і правил. Основними завданнями державного регулювання аграрного сектору є позитивна динаміка розвитку сільського господарства і супутніх галузей, екологічна та санітарно-епідеміологічна безпека продукції та виробництва, а також підтримання позитивного економічного балансу при взаємодії з іншими галузями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз висвітлення державного регулювання аграрного сектору України у вітчизняній науковій думці (праці А. Бабенка, В. Бойка, Н. Білецької, М. Булата, М. Латиніна, А. Лісового, Ю. Кирилова, А. Ужви, М. Стегня та ін.) надав змогу оцінити ступінь розробки проблеми, сконцентрувати увагу на найбільш дискусійних питаннях, уточненні концептуальних засад, які слугують методологічною основою для практичного застосування інструментів, технологій, процесу державного регулювання аграрного сектору країни.

Відокремлення не вирішення раніше загальної проблеми. Незважаючи на широке коло ґрунтовних наукових розробок, комплексного дослідження державного регулювання аграрного сектору країни, яке торкалось би всіх питань цього процесу ще не здійснено. Це потребує продовження теоретичних досліджень та осмислення практичних аспектів необхідності пошуку ефективності державного регулювання аграрного сектору України в контексті сьогодення, що і зумовило актуальність обраної теми.

Мета дослідження. За допомогою методів наукового пізнання довести застосування терміну «регулювання» при державному впливі не економічні процеси аграрного сектору.

Методи дослідження. Використання методу експертних оцінок, історичного методу, системного методу дав змогу здійснити теоретико-методологічне узагальнення наукових концепцій, розробок вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених державному регулюванню аграрного сектора; за допомогою методу типологічного аналізу здійснено класифікацію механізмів державного регулювання, підходів та критеріїв оцінювання ефективності державного регулювання; методом системно-структурного аналізу доведено дієвість сучасного державного регулювання аграрного сектора.

Об'єкт дослідження. Процес державного регулювання галузями економіки.

Предмет дослідження. Механізми державного регулювання аграрного сектора, які підвищують рівень ефективності цього процесу.

Основний матеріал. У відповідності до теорії запропонованою Дж.М. Кейнсом для стабільності та економічного зростання ринкова система вимагає державного регулювання на макроекономічному рівні. Державні органи влади за допомогою механізмів (політичного, правового, організаційного та ін.) та важелів (бюджетні, грошово-кредитні та ін.) впливають на сукупний попит, сутність якого полягає у обмежуванні зростання останнього в разі зростання рівня економіки і в такий спосіб стримувати зростання цін і навпаки, сприяє його зростанню на стадії економічного спаду [1].

Теорії неоконсерватизму (монетаризм, теорія пропозиції, теорія регулювання, теорія суспільного вибору), навпаки обмежують роль держави в регулюванні економічних процесів, поширюючи при цьому сфери дії ринкових мотивацій, стимулів і регуляторів. В цих теоріях акцентується увага на підвищенні ролі творчого потенціалу

громадян через створення сприятливих умов для розвитку інноваційних процесів, що у підсумку наведуть до ефективної дії ринкового механізму на оптимальному співвідношенні централізованих і децентралізованих рішень. Цій процес забезпечить максимально можливу швидкість оновлення економічної системи [11].

За визначенням українських науковців, для ефективного функціонування, державне регулювання аграрного сектору повинне поєднувати елементи існуючих економічних теорій. З одного боку аграрний сектор має регулюватися за допомогою державних механізмів, а з іншого держава повинна створювати сприятливі умови для використання економічного потенціалу цієї виробничої галузі національного господарства [2; 3].

Ефективність державного регулювання аграрного сектору це складна категорія, яка містить в собі результативність управлінських рішень. Під поняттям «ефективність» традиційно розуміють будь-яку діяльність, включаючи управлінську, що визначається як продуктивна, результативна. В економічній науці існує поняття економічної ефективності та пропонуються відповідні критерії її оцінки. Поняття ефективності управлінської діяльності, яке зустрічається також і в сучасному менеджменті, може використовуватися при визначенні поняття ефективності державного регулювання аграрного сектору.

За визначенням інших фахівців [4], ефективність формується на основі отриманого ефекту та витрат (ресурсів) на його досягнення. Зіставлення результатів із вкладеними ресурсами й витратами визначає сучасний стан категорії ефективності.

Зарубіжні фахівці мають власну думку щодо категорії «ефективність». Так, у праці Д. Синка вона трактується як результативність і розглядається не як показник відношення результатів до затрат чи ресурсів, а як комплексний елемент системи управління, який складається з таких компонентів:

1) дієвість, яка відображає ступінь досягнення системою поставлених цілей за трьома основними критеріями: якість, кількість і своєчасність. При цьому якщо ресурси та затрати не були заплановані, то дієвість визначається як ступінь досягнення результатів роботи (тобто відсутнє звичне відношення результатів до витрат чи ресурсів економічного суб'єкта);

2) економічність, що відображає ефективність через використання ресурсів та витрат;

3) якість, підвищення якої буде сприяти росту ефективності лише в тому випадку, коли якість буде складовою системи ефективності;

4) прибутковість;

5) продуктивність;

6) якість трудового життя. Ця складова системи ефективності відображає в першу чергу соціальну ефективність щодо кожного ієрархічного рівня. Питання якості трудового життя є провідними у західних школах управління;

7) впровадження нововведень. Інновації є елементом ефективності, однак вони відіграють провідну роль у формуванні ефективності [10].

На основі цих компонентів можна дати таке визначення поняття ефективності. Ефективність – це системна категорія, яка формується під впливом багатьох факторів і розвивається в декількох напрямках. Ефективність – це не відношення, а стан соціально-економічної системи. Тобто ефективність – це стан економіки, при якому визначене співвідношення результатів діяльності та витрат на досягнення цих результатів приводить до отримання суб'єктом максимальних результатів з використанням ресурсів визначеної вартості при виробництві товарів визначеної вартості при найменших ресурсних витратах [10].

Для визначення ефективності, необхідна наявність об'єкту впливу державного регулювання, тобто про ефективність державного регулювання аграрного сектору

країни можна судити по такому ж регіональному показнику. У зв'язку з цим під ефективністю державного регулювання аграрного сектору країни можна розуміти – стан аграрного сектора регіонів, якій визначається на основі досягнення відповідних цілей, до яких відносяться: підвищення рівню продовольчої безпеки аграрного сектору регіону; забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємств, які відносяться до аграрного сектору регіону; ефективний соціально-економічний розвиток сільських територій, що розташовані на території відповідної області; відтворення і підвищення ефективності використання фінансових, матеріальних та людських ресурсів, які використовують підприємства аграрного сектору регіону; підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції регіону; забезпечення агропродовольчого ринку державною фінансовою підтримкою.

Оцінка ефективності державного регулювання аграрного сектору можна здійснюватися на основі реалізації державних механізмів. Політико-правовий механізм відповідає за реалізацію програм та нормативно-правових актів, за його допомогою можна визначити тип державного регулювання аграрного сектору.

Залежно від застосовуваних у конкретному регіоні методів (програмно-цільовий, проектного і т. п.) державного регулювання аналізуються рішення відповідних державних органів влади, виявляються аналогічні, комплементарні і індивідуальні цілі, які вказані в даних актах у зв'язку з введенням будь-якої заходи регулювання. У разі якщо мета не вказана прямо, досліджується економічний характер механізмів, використовуваних для реалізації заходів підтримки аграрного сектору. Далі сукупність прийнятих заходів підтримки аграрного сектору відповідно до цілей підтримки співвідноситься з типами державного регулювання, до яких відносять:

консервативний (високий) тип державного регулювання визначається в тому випадку, якщо рівень державного втручання активно стримує роботу ринкових механізмів, послаблює конкуренцію, нарощує споживання продукції на регіональному ринку;

балансований (середній) тип державного регулювання передбачає, що, з одного боку, застосовувані інструменти і механізми відчутно захищають національного товаровиробника, забезпечуючи реалізацію мети продовольчої незалежності, а з іншого боку, впливають на конкурентне середовище, не допускаючи її значного спотворення, несприятливо впливає на діяльність підприємців, знижуючи безпеку і якість їх продукції;

відкритий (низький) ринковий тип державного регулювання передбачає проведення політики вільної торгівлі з опорою на міжнародний поділ праці, теорію порівняльних конкурентних переваг і забезпеченість факторами виробництва. даний тип регулювання орієнтується на розвиток експорту як основу агропромислової політики.

Реалізація організаційного механізму державного регулювання здійснюється на основі визначення цілей державного регулювання. Ступінь важливості мети визначається коефіцієнтом, значення якого визначається вагою (значимістю) цілі для реалізації даного типу державного регулювання. наприклад, вага для мети «Підвищення рівню продовольчої безпеки» в рамках консервативного (протекціоністського) типу державного регулювання, найімовірніше, буде мати значення (наприклад, 0,2), ніж в рамках відкритого ринкового типу державного регулювання (наприклад, 0,1). При цьому сума ваг всіх цілей в рамках одного типу державного регулювання дорівнює 1. Дана умова базується, по-перше, на те, що всі цілі доповнюють один одного, а по-друге, на тому, що воно в певній ступеня полегшує розрахунок показників.

Досягнення мети характеризується наступними критеріями: результативність: наскільки досягнуті цілі і виконані завдання, які основні чинники впливають на досягнення або недосягнення мети; оптимальність: наскільки оптимально були використані ресурси для досягнення результатів, чи досягнуті результати своєчасно; вплив: оцінюються позитивні і негативні зміни (аналізуються результати реалізації заходів, можливі причини, вплинули на такі результати) стійкість: тривалість позитивного ефекту

після закінчення реалізації або припинення фінансування, основні фактори, що впливають на стійкість заходи; результативність: співвідношення результату до витрат.

Наприкінці складається таблиця (табл. 1), за даними якої можна визначити, який критерій привів до зміни в політиці державного регулювання.

Таблиця 1

Критерії для визначення типу державної політики

Цілі	Тип державного регулювання		
	Високий	Середній	Низький
1. Підвищення рівню продовольчої безпеки аграрного сектору регіону	Кв1 (0,2)	Кс1 (0,2)	Кн1 (0,1)
2. Забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємств, які відносяться до аграрного сектору регіону	Кв2 (0,1)	Кс2 (0,1)	Кн2 (0,3)
3. Ефективний соціально-економічний розвиток сільських територій, що розташовані на території відповідної області	Кв3 (0,1)	Кс3 (0,2)	Кн3 (0,1)
4. Відтворення і підвищення ефективності використання фінансових, матеріальних та людських ресурсів	Кв4 (0,1)	Кс4 (0,1)	Кн4 (0,2)
5. Підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції регіону	Кв5 (0,1)	Кс5 (0,2)	Кн5 (0,2)
6. Забезпечення агропродовольчого ринку державною фінансовою підтримкою	Кв6 (0,4)	Кс6 (0,2)	Кн6 (0,1)
Сума	1	1	1

Державне регулювання аграрного сектору економіки використовує також економічний механізм. А. Гусаров під ним розуміє частину господарського механізму, який впливає на формування відносин у сфері виробництва, обміну, розподілу, споживання й накопичення, на його думку, елементами механізму є ціни, податки, кредит, бюджет, страхування.

З цього основними цілями економічного механізму державного регулювання економіки є раціональне використання природничих, матеріальних та людських ресурсів; забезпечення населення конкурентоспроможною якісною сільськогосподарською продукцією; реалізація цілей соціальної держави, захист внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції від недоброякісної конкуренції [5].

1. Для досягнення цих цілей необхідне чітке визначення основних складових економічного механізму, які будуть сприяти підвищенню його ефективної роботи. До них варто віднести: планування, тобто встановлення основної мети; організація, тобто встановлення критеріїв, та дотримування їх; мотивація, тобто встановлення відповідних стимулів; контроль тобто аналіз відповідних критеріям. Ці складові містяться у Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (далі Концепція) [6].

Цей документ (Концепція) є прикладом ефективного функціонування економічного механізму державного регулювання аграрного сектору, що доводить необхідність втручання державних органів влади у економічні процеси через засоби регулювання.

Обговорення отриманих результатів. Розвинуті країни світу і України також використовують ринок і державу як основні елементи системи господарювання. Раціональне співвідношення цих елементів і доводять ефективність функціонування механізмів регулювання як складових економічної системи, результативність роботи якою

Таблиця 2

Наявність структурних елементів економічного механізму у Концепції [6]

Елемент механізму	Наявність у Концепції
1	2
Планування	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року». Метою Програми є створення організаційно-економічних умов для ефективного, соціально спрямованого розвитку аграрного сектору економіки, стабільного забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною, а населення – високоякісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією, збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю, посилення міжнародних позицій України на світовому ринку
Організація	Цій документ передбачає розвиток аграрного сектору економіки за трьома типами державного регулювання, з урахуванням особливості національного економічного розвитку. Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством. Для виконання Програми необхідно близько 47,1 млрд. гривень, з них за рахунок коштів державного бюджету 35,6 млрд. гривень.
Мотивація	Система стимулів, головні з яких розроблення заходів з удосконалення системи оподаткування, запровадження нових інструментів державної підтримки; запобігання застосуванню стимулів, включаючи субсидії, що завдають шкоди біорізноманіттю, та впровадження позитивних стимулів для збереження і сталого використання біорізноманіття; удосконалення системи кредитного забезпечення, а також розвитку державної підтримки страхування аграрних ризиків; забезпечення підтримки фермерських господарств, малих і середніх виробників сільськогосподарської продукції та створених ними сільськогосподарських кооперативів; сприяння створенню нових потужностей з виробництва та глибокої переробки сільськогосподарської продукції тощо.
Контроль	В результаті виконання Програми передбачається: збільшення обсягів виробництва валової продукції аграрного сектору через удосконалення системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва та її прозорість збільшення обсягу експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції; підвищення рівня конкурентоспроможності продукції аграрного сектору через створення ефективної інформаційно-маркетингової системи; зменшення рівня бідності населення у сільській місцевості.

характеризується показниками: рівень внутрішнього валового продукту та платіжного балансу, розвитком виробництва, особливостями економічного розвитку країни та ін.

Чим кращі умови, створені державними органами влади, при яких економіка зростає, тим менше потрібно державі втручатися в економічні процеси і навпаки, коли держава створює перешкоди економіка втрачає стабільність і державне регулювання перетворюється на управління з економічними та адміністративними методами впливу. Держава керує тими галузями національної економіки, з якими ринок не справляється, що приводить до активного державного втручання в економіку, вона втрачає ринкові важелі, а рівень життя населення починає знижатися.

Висновки. 1. Отже державне регулювання економіки дуже складний та всебічний процес, ефективне використання якого приводить до економічного зростання секторів та галузей. Аграрний сектор вирішує продовольчу проблему держави, тому він повинен мати першорядний розвиток. 2. Державне регулювання аграрного сектору здійснюється через механізми: політико-правовий, організаційний та економічний. Саме останній забезпечує створення сприятливих умов для ефективного розвитку та функціонування аграрного сектору, що доказує необхідність застосування саме регулювання, а не управління в аграрному секторі.

Список використаних джерел:

1. Білоконенко О.В. Історія економічних вчень. Київ : Європ. ун-т., 2001. 92 с.
2. Білецька Н.В. Теоретико-методологічні аспекти державного регулювання аграрного сектору економіки України. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2014. № 12. С. 26–37.
3. Бородіна О.М., Могільний О.М. Коригування політики державної підтримки сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2007. № 6. С. 55–61.
4. Растворцева С.Н. Социально-экономическая эффективность регионального развития. Москва : Экон-Информ, 2011. 136 с.
5. Ужва А.М. Економічний механізм державного регулювання функціонування регіональних промислових комплексів. *Держава та регіон*. 2015. № 5. С. 42–46.
6. Верховна Рада України Розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80>
7. Латинін М.А. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України. *Державне управління: теорія та практика*. 2005. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-2/>
8. Бойко В.І., Козак О.А. До проблеми визначення механізму державної підтримки виробників аграрної продукції. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 37–39.
9. Кирилов Ю.Є. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах глобалізації. *Економіка АПК*. 2016. № 8. С. 23–30.
10. Вольська О.М. Державне управління соціальним розвитком. Донецьк : ВІК, 2012. 402 с.
11. Кузьменко В.П. Теорія суспільного вибору: ретроспективний аналіз у контексті транзитивної економіки. *Наукові записки. Національний університет «Києво-Могилянська Академія». Економ. науки*. 2004. № 10. С. 3–12.
12. Малиновський В.Я. Державне управління : Навчальний посібник. Київ : Атіка, 2003. 576 с.
13. Бабенко А.Г. Державне регулювання та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2008. № 4. С. 85–88.
14. Про державну підтримку сільського господарства: України. Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
15. Булат М.А. Напрями державної бюджетної підтримки сільського господарства. *Економіка АПК*. 2010. № 5. С. 46–50.
16. Лісовий А.В. Державне регулювання розвитку сільських територій. Київ : Дія, 2007. 400 с.
17. Елфимов Г.М. Понятие «нового» в теории эмергентной эволюции. *Управленческое консультирование*. 2009. № 37. С. 187–222.
18. Жук М.В. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України. Київ : Кондор, 2004. 296 с.
19. Стегней М.І. Екологічні пріоритети розвитку сільських територій. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 17–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015__1_6
20. Єрмоленко В.М. Особливості формування категорії «сталий розвиток сільських територій». 2010. URL: <http://elibrary.nubip.edu.ua/7490/1/10evm.pdf>

References:

1. Bilokonenko O.V. (2001) Istoryi ekonomicheskix vchen [History of economic teachings]. Kyiv: Evrop. un-t. (in Ukrainian)
2. Bilezka N. (2014) Theoretico-metodologichni aspekti derzabnogo reguluvany agrarnogo setory ekonomiki Ukraini [Theoretical and methodological aspects of the sovereign regulation of the agricultural sector of the economy of Ukraine]. *Regionalna biznes-ekonomika ta upravlenie*, no. 12, pp. 26–37.

3. Borodina, O.M., Mogylnyi, O.M. (2007) Correction of policy of state support of agriculture of Ukraine. *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 55–61.
4. Sozialno-economicheskay effektivnost regionalnogo razvitiy (2011) [Socio-economic efficiency of regional development] / otv. red. S.N. Ractvorzeva. Moscow: Ekonom-Inform. (in Russian)
5. Yzva A. (2015) Ekonomicheski mexanizm derzavnogo regulyvany funkcionyvana regionalnix promislovix kompleksov [Economic mechanism of state regulation of functioning of regional industrial complexes]. *Derzava ta region*, no 5, pp. 42–46.
6. Verxovnay Rada Ukrain (2015) Rasporядzheny “Pro sxvalenny konceptzii Derzavnoi zilovoi programi rozvitky agrarnogo sektory ekonomikina period do 2022” [On approval of the Concept of the State Target Program for the Development of the Agricultural Sector for the Period until 2022] [Electronic resource]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80>
7. Latinin M. Teoretichni pidxodi do viznachenny mexanizmy derzavnogo regulyvanny rozvitky agrarnogo sektory ekonomiki Ukraini [Theoretical approaches to determining the mechanism of state regulation of the development of the agrarian sector of the Ukrainian economy]. *Derzavne upravlinny: teoriiy ta praktika*. Available at: <http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-2/>
8. Boiko, V.I., Kozak, O.A. (2010) To the problem of determination of mechanism of state support of producers of agricultural products. *Ekonomika APK*, no. 7, pp. 37–39.
9. Kirilov U. (2016) Rozvitik agrarnogo sektory ekonomiki v ymovax globalizazii [Development of agrarian sector of economy in the conditions of globalization]. *Ekonomika APK*, no 8, pp. 23–30.
10. Volska O. Derzavne upravlinny sozialnim rozvitkom [Public administration of social development]. Donezk: VIK. (in Ukrainian)
11. Kuz'menko, V.P. (2004) Teoriia suspil'noho vyboru: retrospektyvnyj analiz u konteksti tranzytyvnoi ekonomiky [VP Theory of public choice: retrospective analysis in the context of a transitive economy]. *Naukovi zapysky. Natsional'nyj universytet «KyievoMohylians'ka Akademiia». Ekonomichni nauky*, no 10, pp. 3–12.
12. Malynovs'kyj, V.Ya. (2003) Derzhavne upravlinnia [Public Administration]. Kiyv: Atika. (in Ukrainian)
13. Babenko, A.G. (2008) State adjusting and increase of competitiveness of agrarian to the sector. *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 85–88.
14. Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine “About state support of agriculture”. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua>
15. Bulat, M.A. (2010) Directions of state budgetary support of agriculture. *Ekonomika APK*, no. 3, pp. 46–50.
16. Lisovyj, A.V. (2007) Derzhavne rehuliuвання rozvytku sil's'kykh terytorij [State regulation of rural development territory]. Kyiv: Diia. (in Ukrainian)
17. Elfyimov, H.M. (2009) The concept of "new" in the theory of emergent evolution. *Upravlencheskoe konsul'tyrovanye*, vol. 1, pp. 187–222.
18. Zhuk, M.V. (2004) Rozmischennia produktyvnykh syl i ekonomika rehioniv Ukrainy [Deployment of productive forces and economy of regions of Ukraine]. Kyiv: Kondor. (in Ukrainian)
19. Stehnej, M.I. (2015) Environmental priorities for rural development. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 17–21. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_1_6
20. Yermolenko V.M. Osoblyvosti formuvannya katehorii «Štalyi rozvytok sil'skykh terytorii» [Features of formation of the category «Sustainable rural development»]. Available at: <http://elibrary.nubip.edu.ua/7490/1/10evm.pdf> (in Ukrainian)